

ENERJİDE ÖZELLEŞTİRME ve TAHKİM OLMAZ

Türkiye enerji sektöründe çok yönlü bir kuşatma altındadır. Bu kuşatmanın bütün kuvvetleri birbirleriyle çıkar birliği içindedir. 1996'dan bu yana değişik modeller altında enerji sektöründe gerçekleşen operasyon bir emperyalizm ve mafya sorunudur. ABD ve Avrupa'nın geleceğe dönük prejeksiyonlarında Türkiye'ye biçilen "enerji terminali" rolüne sıkı sıkıya sarılan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ülkemizin ulusal enerji politikasını oluşturma ve uygulama görevi yerine yabancı sermayenin çıkar hekkçiliği görevine soyunmuş bulunmaktadır. Yeniden enerji bakanı olarak göreve gelen Cumhur Ersümer, YİD projelerinde Danıştay'ı devre dışına çıkarmak isteyenlerin sözcüsü durumundadır. İşletme hakkı devri adı altında elektrik dağıtım müesseseleri medya gruplarına siyasal rant karşılığı peşkeş çekilmiştir.

Özelleştirme uygulamalarıyla mafyalaşma olgusu hız kazandı. Kamunun örgütsel dokusu zaafa uğradı. Özelleştirme gelirleriyle yalnızca bütçe açığının telafisine yönelik bir yaklaşım ağırlık kazandı. Son birkaç ayın gelişmeleri özelleştirme politikalarının top yekün iflasını göstermektedir. Özelleştirmeye kitlesel

destek kazandırmak amacıyla sürdürülen göz boyama kampanyasının örtbas etmeye çalıştığı çirkin ilişkiler ağı artık kamuoyu gündemindedir. Özelleştirmenin kısa tarihinin Türkiye'de mafya'ya yönelik taze kan ve aklama girişimi olduğu artık ortaya dökülmüş bulunmaktadır. POAŞ özelleştirmesinden, TÜRK-BANK'a, limanlardan HAVAŞ'a, ETBANK, SUMERBANK özelleştirmelerinden Elektrik Dağıtım Şebekeleri'nde pay kapan medya tekellerine kadar gerçekleşen özelleştirmelere bakıldığında buralara yönelen sermaye grupları ile siyasal iktidarlar arasındaki ilişkiler ağı araştırıldığında konumuzu oluşturan enerji sektöründe medya-bürokrat-siyasetçi üçgeninin oluşturduğu "yağmacı çetelere" rastlanacaktır. Cumhuriyetin kamu varlığını, yerli ve yabancı özel sermayeye aktarmak konusunda pervasız bir tutum benimseyen siyasal kadrolar, bu politikaların ortaya çıkardığı yağma düzeninin hesabını vermek zorundadırlar.

"milliyetçi" ve teslimiyetçi hükümet

57. Hükümetin ortakları ulusasını sermayeye, medya tekellerine, mafya düzenine vermiş olduğu güvenceler üzerinde durmak-

tadır. Yani bu hükümetin göbekten bağlı olduğu düzen ulusasını sermayenin krizden çıkışına "yatakılık" etmektedir. Medya grupları ile bürokrasi ve siyaset dünyası arasında oluşan şaibeli ilişkiler ağı açığa çıkarılmak zorundadır.

Elektrik Enerjisi Özelleştirmeleri Bütün Safhalarında Skandalı Dönüşmüş Bulunmaktadır

1. Enerji Özelleştirmeleri Anayasaya Aykırıdır.

Elektrik enerjisine yönelik özelleştirme girişimlerine karşı Anayasa Mahkemesi iptal başvurularını ilişkin kararlarında özetle "elektrik üretimi, iletimi ve dağıtımı ile ilgili etkinlikler kamu hizmetidir. Çünkü bu etkinlikler, kamu yararına dönük, toplumun ortak gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik düzenli ve sürekli hizmetlerdir" tespitini yapmakta ve şu temel noktalara vurgu yapmaktadır;

- Enerji ve telekomünikasyon gibi hizmetlerin kamu hizmeti olduğu,
- Bu hizmetlerin özel sektöre verilmesinin olumsuz toplumsal sonuçlar doğuracağı,
- Yabancı sermaye gruplarına bu sektörde ağırlık verilmesinin ül-

ke bağımsızlığını tehlikeye düşüreceği tespitine yer vermektedir. Oysa 3096 ve 3974 sayılı yasalar Anayasa'ya aykırılıkları ortada duruken çıkarılmış ve enerji sektöründe hukuk krizi derinleştirilmiştir.

Bugünlerde dağıtım ihalelerine ilişkin görev verme sözleşmeleri idari yargıda iptal istemiyle sürmekte olan onlarca davaya rağmen "yangından mal kaçırırcaısına" imzalanmaya çalışılmaktadır. Aslında amaçlanan yeni AKTAŞ'lar yaratmaktır. Bu enerjide denetim mekanizmasından arındırılmış derebeylikler oluşturmakla eşanlımlıdır.

Enerji özelleştirmeleri Anayasa'nın 2, 11, 125, 128, 168 ve 172. Maddelerine aykırıdır.

2. Elektrik Dağıtımını Özelleştirmeleri 3984 sayılı RTÜK Yasasına Aykırıdır.

3984 sayılı RTÜK yasaasının 29. maddesinde "belirli bir özel radyo ve televizyon kuruluşunda % 10'dan fazla hissesi olanlar devletten ve diğer kamu tüzel kişilerinden ve bunların doğrudan ve dolaylı katıldıkları teşebbüs ve ortaklıklardan herhangi bir taahhüt işini doğrudan ve dolaylı olarak kabul edemezler ve menkul kıymet horsalarında muamelede bulunamazlar" yasağı düzenlenmiştir.

Yasada ki bu maddeye rağmen enerji santralleri ve dağıtım müesseseleri KANAL D, TGRT, CTV, Kent TV, SHOW TV, Genç TV sahiplerinin yönetim kurulu üyesi ve başkanlığını yaptıkları holdinglere verilmiştir. Bu medya tekelleri "hülle" yoluyla hisselerini yanında çalıştırdıkları kişilere devrederek kamuoyunu ve devleti yanıltma yoluna başvurmuşlardır.

3. Enerji İhaleleri 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a Aykırıdır.

4054 sayılı Kanun'un amacı şu şekilde belirtilmiştir: "... mal ve hizmet piyasasındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetleri kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır." 4054 sayılı yasada "koşullu onay" diye bir yetkiyi saymamıştır. Yasada olmayan bu yetki de tebliğ ile verilemez. Bu nedenle Rekabet Kurulunun enerji santralleri ve dağıtım müesseseleri ile ilgili olarak üç koşul önermesi ve bu koşulların sağlanmadan Danıştay'ın onayından geçen sözleşmelerin geçersiz sayılması anlamına gelmektedir.

4. Elektrik Santralleri ve Dağıtım Müesseseleri'nin Özelleştirilmesi Bir Talandır.

Elektrik Üretim ve Dağıtım İşletmeleri siyasal iktidarların olumsuz müdahalelerine karşın karlı kuruluşlardır. Bu işletmelere şu ana kadar 60 milyar dolarlık yatırım yapılmış, yatırım programlarında devletin üstlendiği milyarlarca dolarlık yatırım devlet tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu santraller ve dağıtım şirketleri yaklaşık yılda 2,5 milyar dolar karlılığı olan kuruluşlardır. 20 ve 30 yıllık sürelerle iki yıllık karlarına karşılık bir devir bedeliyle özel sektöre aktarılması, özelleştirmecilerin bir avuç sermaye grubuna kaynak aktarmak amacını taşıdığı ortadadır. Özel sektör eliyle finansal olanakların geliştirileceği gerekçesi tamamen bir aldatmacadır.

AKTAŞ örneği dağıtım müesseselerinin özelleştirme ile gelecekte varacağı noktayı göstermektedir.

Türkiye'nin karanlıkta kalacağı savıyla enerji sektörünü yabancı sermayeye ve özel sektöre bir yağma sofrası olarak hediye edenler, Türkiye'nin enerji gereksinimini ekonomik ve teknolojik gerçekliğimizi görmezden gelerek abartılı rakamlarla ifade etmektedirler. Oysa Türkiye, yıllar itibarıyla kurulu gücüne % 8'lik bir ek yapacak şekilde enerji yatırımlarını planlayabilir. Enerji politikalarını ülkenin ulusal gereksinimleri değil de yabancı sermayenin dayatmaları belirlerse her Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret projesi enerji projeksiyonuna dahil edilebilir.

5. Enerji Bakanlığının Yİ ve YİD Tutkusunun Ardında Yabancı Sermaye İşbirlikçiliği Yatmaktadır;

Enerji Bakanlığı hemen her YİD modelli santrale geçit vermiştir. Hatta davetiye çıkarmıştır. Başlangıçta "karanlıkta kalacağız yatırım yapmamız lazım" diye yaygara koparanlar, şimdilerde, "enerji köprüsü/enerji terminali" olmaları üstüne abkam kesmektedirler. Öyle ki DPT 1999 programına YİD projelerini ilişkin uyarılara yer verilmektedir. Biliyoruz ki ülkemizi bu uluslararası cendereye girmesinden rahatsız çok sayıda teknisyen bakanlığa uyarılarda bulunmakta ancak bakanlıkta çöreklenmiş bulunan sömürge zihniyeti ulusal egemenlikten feragat etmek pahasına bir kör gidişi sürdürmekte.

YİD Modelli olarak gündeme getirilen santraller konusunda TEAŞ ve DSİ "mevcut yatırımların zamanında tamamlanacağı böy-

lelikle yeni yatırımlara gerek olmadığı yolundaki görüşü DPT tarafından da paylaşılmakta ve bu projelerin” yurtdışı finansman maliyetinin yükseldiğine dikkat çekmektedirler. Özel sektör tarafından gerçekleştirilen enerji yatırımlarına hem hazine garantisi hem de yüzde yüzlere varan alım garantisi verilmekte hem de enerji sektörünün serbest rekabete açılacağı yalanıyla doğal tekeller yaratacak adımlar atılmaktadır.

Enerji Setöründe Özelleştirme Uygulamaları Türkiye’yi Emperyalizme bağımlılık ve mafyalaşma Çıkamazına Sürükleyecektir! Bu Sürükleniş Seyirci Kalmayacaktır.

Elektrik Mühendisleri Odası’nın bugüne dek Türkiye’nin enerji geleceğini planlama yeteneğini yitirmiş olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nun uygulamalarına ilişkin yapmış olduğu eleştiriler haklı çıkmıştır. Bu haklı ve yurtsever zemini geniş kamuoyunun ortak mücadele platformuna çevirmek gerekmektedir.

Bilindiği gibi, Dünya Bankası’nın “enerji sektörünün yeniden yapılandırılması” adı altında geliştirdiği programlar, ETKB tarafından uygulamaya sokularak sistemin merkezi ve bütüncül yapısı bozulmuştur. TEK’in ikiye ayrılmasıyla başlayan süreç şimdi de üretim ve iletimin farklılaştırılmasıyla devam ettirilmek istenmektedir.

“İşletme Hakkı Devri Yöntemi” adı altında santraller ve dağıtım şebekeleri satışa çıkarılmıştır. İçinde bulunduğumuz günlerde dağıtım bölgelerinin görev verme sözleşmeleri imzalanmaktadır.

Türkiye’nin orta ve uzun dönem

projeksiyonları, gerçekçi bir planlama çalışması yapılmadığından, abartılı hale getirilerek özelleştirmeler meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Türkiye’nin bağımsız bir kalkınma stratejisini izleyebilmesi için ulusal bir enerji politikasını geliştirmesi zorunludur. Oysa ETKB, kamu yatırımlarına yönelik kaynak yaratmak yerine uluşaşırı senmayenin beklentilerine ve dayatmalarına teslim olmuş bulunmaktadır. Öyle ki, Yap İşlet Devret ve Yap İşlet modelleriyle bakanlığa getirilen her teklif, kabul edilmektedir. Bu sürecin yanlışlıklarına dikkat çeken, TEAŞ ve TEDAŞ bünyesindeki teknokratlar ise karar mekanizmasından uzaklaştırılmışlardır.

Kamu Mülkiyetinin Tasfiyesi, Yabancı Sermayeye Teslimiyet, Özel Sektöre Kaynak Aktarımı 7-8-9 Aralık 1998 tarihleri arasında İstanbul’da yapılan 1. Enerji Şurasında ağırlık kazanan fikrin uluslararası tahkim olduğu ortadadır. Söz konusu şurada:

• Uluslararası tahkim dayatması ulusal bağımsızlığımızı zaafa uğrattak şekilde gündeme getirilmiştir.

• enerji yatırımlarının uluslararası yükümlülükler çerçevesinde yapılmasını ön plana çıkaran sermaye Türkiye’nin elini kolunu bağlayacak Avrupa Enerji Şartı ve Akdeniz Enerji Şartı gibi anlaşmaları TBMM’nin onaylamasını istemiştir.

• İmtiyaz sözleşmelerini incelemekle yükümlü olan Danıştay’ın devre rüşuna çıkarılması talep edilmekte, bu çerçevede Anayasa’nın 155. maddesinin değiştirilmesi önerilmektedir. Danıştay İdari Yargılama Usulü Kanunu’na ilişkin değişiklik istemle-

ri, uzun süredir başta ABD olmak üzere Türkiye’ye “enerji köprüsü” misyonu biçem Avrupa Birliği ülkelerinin ısrarlı bir dayatmaya dönüşmüş bulunmaktadır. ETKB’nin bu politikaları, 1. Enerji Şurası kararı biçiminde meşrulaştırması hiçbir şekilde kabul edilemez.

• Elektrik sektöründe kamu ve özel kesimin rol ve faaliyetlerini yeniden tanımlaması gerektiğini öne süren özel sektör, özelleştirmeyle krize sürüklenmekte olan ETKB’nin karar mekanizmasında yegane etkili güce dönüşmüştür.

• “Enerji sektöründe rekabetçi şartların oluşturulması” savıyla Dünya Bankası’nın finansmanı ile Coopers & Lybrand’a hazırlanan sektöre ilişkin reform programı çerçevesinde gündeme getirilen bağımsız düzenleyici kurulun ivedilikle hayata geçirilmesi istenmiştir. Böylelikle enerji sektörünün kamusal hizmet niteliği ortadan kaldırılarak, sektör üzerinde yerli ve yabancı özel sermayenin hakimiyeti pekiştirilmiş olacaktır.

Yeni hükümet, enerji sektörünü yabancı sermaye ve işbirlikçilerinin beklenti ve dayatmalarına uygun olarak yeniden yapılandırma gayreti içine girmiştir.

• Nükleer enerjinin kullanımının dünya ölçeğinde yaşadığı kriz ve sorunlar görmezden gelinerek, Türkiye’nin ekonomik ve teknik gerçekleriyle bağdaşmayacak bir şekilde 2020 yılına kadar 10.000 MW’lık bir nükleer kurulu güce ulaşılması hedef olarak gösterilmiştir. Oysa, Türkiye’nin enerji öncelikleri içerisinde nükleer santral kurulmasının yanlış olduğu, EMO tarafından yıllardır gündeme geti-

ılmaktadır. Ancak nükleer kartellerin eski teknolojilerini Türkiye'ye parlak bir seçenek olarak sunmalarına

• Enerji Bakanlığında ağır basın eğilim, Türkiye'nin dışa bağımlılığını artıracak, Avrupa'nın enerji istasyonu olmasına zemin hazırlayacak bir içerik taşımaktadır.

Elektrik Mühendisleri Odası sektörle ilgili sendika ve meslek odalarıyla birlikte, özelleştirmelerin ivedilikle durdurulması konusundaki mücadelesini sürdürmektedir.

Bir Sömürgeleştirme Girişimi: Avrupa Enerji Şartı Anlaşması OECD bünyesinde, Fransa'nın itirazıyla birlikte, şimdilik çıkmaza girmiş görünen ÇTYA'na ilişkin hazırlık ve "ikna" girişimleri Dünya Ticaret Örgütü tezgahında yeniden ısıtılıp gündeme getirilmeye çalışılmaktadır. Türkiye'nin bu tür anlaşmalara karşı ulusal egemenliğini gözetken bir politikayı benimsememiş olması, ülkemizin geleceği üzerinde ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. MAI devreye girsin ya da girmesin, uluslararası sermayenin kendi gelişme dinamiği açısından dayatmalarını sürdüreceği kesindir. Bu çerçevede üzerinde önemle durulması gereken bir anlaşma da Avrupa Enerji Şartı (EŞA) anlaşmasıdır. EŞA'nın ikinci bir boyutu da Akdeniz Havzası'na ilişkin geliştirdiği çerçevedir. AB ülkeleri, kendi ülkelerinde gerçekleştirmekten kaçındıkları enerji yatırımlarını Akdeniz Havzası'na taşımaya hedeflemektedirler. Türkiye'nin öngörü yeteneğini yitirmiş yönetim erbabı, EŞA'nın ortaya çıkaracağı tablonun vehametini görmemektedir. Avrupa

Komisyonu Cezair, Fas, Filistin, İsrail, Kıbrıs, Lübnan, Malta, Suriye, Tunus, Türkiye ve Ürdün'ü kapsayacak bir 25 yıllık enerji yatırımları hedefinden söz etmektedir. Bu ülkelerde yapılacak yatırımların hukuki ve ticari çerçevesi, ulusal egemenliği ve ulusal hukuku devre dışına çıkaracak bir içerik taşımaktadır. Türkiye, Avrupa'nın enerji köprüsü olma misyonunu, neo-liberal politikaların savunucusu iktidarlar tarafından sıkı sıkıya benimsenmiş bulunmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye'nin enerji gereksinimi abartılı ölçülerde gösterilmekte, yabancı yatırımcılara yönelik kolaylaştırıcı önlemlerin alınması bizzat Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Enerji Bakanı tarafından ısrarla vurgulanmaktadır. Oysa EŞA'nın başlıca hedefi; Batı Avrupalı Şirketlerin Avrupa'nın gereksinim duyacağı enerjiyi karşılamaları doğrultusunda, Akdeniz ve Ortadoğu'daki yatırımlarını güvence altına almaktan ibarettir.

Enerji Şartı Anlaşması'nda sık sık dile getirilen temalardan birisi: "enerji arzı güvenliğinin sağlanması, yatırımların korunması, ihtilafların çözülmesi ve enerjinin taşınmasındaki risklerin asgariye indirilmesi"ne ilişkindir. EŞA'na göre ev sahibi ülke, anlaşmaya imza atmış ülkelerin yatırımcılarına, kendi ülkesindeki yatırımcılara gösterdiği ayrıcalıkları tanıyacaktır. Enerji Şartı Anlaşması, tüm imzacı taraflar için ticari itilaflarda GATT'a benzer bir çözüm mekanizmasının, imzacı taraflar arasında uluslararası tahkimi öngörmektedir. Yine Avrupa Enerji Şartının bir dikkat çekici yanı da; yüksek basınçlı gaz iletim boru hatları, yüksek gerilimli elektrik şebekeleri ve hatla-

rı, ham petrol iletim boru hatları, petrol ürünleri için iletim boru hatları ve enerji malzeme ve ürünlerinin taşınması için diğer sabit tesisleri kapsayacak bir düzenleme içermesidir.

Enerji Şartı Anlaşmasının bizce en önemli yanlarından birisi de burasıdır. Çünkü Avrupa Birliği, 2000'li yıllarda kendi enerji güvenliğini bağlayıcı bir çerçeveye oturarak Akdeniz Havzası üzerindeki ülkelerde yeni tip sömürgeciliğin alanını tanımlamaktadır. Çünkü bu düzenleme Avrupa'nın kendi gereksinimi olan enerjinin üretimini ve iletimini Akdeniz Havzası'ndaki bu ülkeler üzerinden sağlamayı hedeflediğini açıkça göstermektedir. Akdeniz Havzası üzerindeki 12 ülkeden yalnızca 3 tanesi bu anlaşmaya imza atmış bulunmaktadır. Bu ülkeler Kıbrıs, Malta ve Türkiye'dir. Diğer ülkeler 1998 başına kadar henüz bu anlaşmayı imzalamamıştı. Avrupa Enerji Şartı açısından kritik ülke Türkiye'dir. Avrupa'nın ekonomik coğrafyası içinde Türkiye, hem bir enerji terminali, hem de enerji köprüsü olmaya en elverişli ülke konumundadır.

Elektrik Mühendisleri Odası olarak, Türkiye'nin bağımsız gelişme potansiyelini ortadan kaldıracak bu tür anlaşmalara karşı bütün kamuoyunu uyanık davranmaya çağırıyoruz. ETKB'nin ABD ve AB karşısında izlemiş olduğu teslimiyetçi politikayı Türkiye kamuoyunda tartışarak geniş bir direnç hattı oluşturacağız.

TMMOB
ELEKTRİK
MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU